

AVRUPA BİRLİĞİ KOMİSYONU'NUN 31 MAYIS 2016 TARİHLİ ÇERÇEVE KARARININ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN SINIRLANDIRILMASINDA KANUNİLİK ÖLÇÜTÜ YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Assessment of the Framework Decision of the European Union Commission Dated 31 May 2016 in Accordance with the Criteria of Lawfulness in Restricting Freedom of Expression

Dr. Cengiz SARI*

Geliş Tarihi: 22.09.2016

Kabul Tarihi: 21.12.2016

ÖZET

Temel insan haklarından birisi olarak kabul edilen ifade özgürlüğü Avrupa Birliği'nin de en önemli değerlerinden birisi olarak görülmektedir. Bu sebeple demokratik toplumlarda ifade özgürlüğünün kullanılması asıl, kısıtlanması ise istisnadır. Bununla birlikte diğer tüm özgürlüklerin olduğu gibi ifade özgürlüğünün de bazı sınırları bulunmaktadır. Ancak ifade özgürlüğünün kısıtlanabilmesi için sınırlandırmanın kanuna dayanması, meşru bir amacının olması ve bunun demokratik toplum düzeni ile bağdaşması gerekmektedir. Avrupa Birliği Komisyonu, nefret suçları ve terörle mücadele amacıyla bazı büyük bilişim teknolojisi şirketleri ile bir araya gelerek 31 Mayıs 2016 tarihli çerçeve kararını yayınlamıştır. Bu çerçeve kararı ile bilişim teknolojisi şirketlerine yasa dışı içerikleri derhal kaldırma konusunda yetki ve sorumluluklar verilmiştir. Her ne kadar çerçeve kararında bunun ifade özgürlüğünün korunmasına hizmet edeceği belirtilmiş ise de, başta ifade özgürlüğü alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları tarafından olmak üzere kabul edilen çerçeve kararı, şiddetle eleştirilmiştir. İleri sürülen bu eleştirilerin büyük ölçüde ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasında kanunilik ilkesinin ihlal edildiği noktada toplandığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İfade Özgürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları, Kanunilik, Sınırlama, Avrupa Birliği Komisyonu'nun Çerçeve Kararı.

ABSTRACT

The freedom of expression is considered to be one of the fundamental human rights also the European Union is seen as one of the most important values.

Therefore, the freedom of expression in a democratic society is base, whereas the exception is its restriction. In addition to this there are some limits on freedom of expression as well as in all other freedoms. However expression based on the law limiting to restrict the freedom to have a legitimate purpose and it must be incompatible with a democratic society.

European Union Commission, dated May 31, 2016, in order to fight hate crimes and terrorism, met with some of the biggest IT companies introduced, a framework decision.

Information technology company with this framework decision is given authority and responsibilities for immediate removal illegal content.

Although it is said framework decision stated that it will serve as the protection of freedom of expression.

Firstly adopted the framework decision has been strongly criticized by operating in the field of freedom of expression NGOs. The restriction of the freedom of expression of these criticisms put forward largely is concentrated at the point of a violation of the principle of legality.

Keywords: Freedom of Expression, NGOs, Lawfulness, Restricting, Framework Decision of European Union Commission

* Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü Tetkik Hakimi, cengizsaru0131@yahoo.com

I. GİRİŞ

En geniş anlamıyla insanların düşüncelerini özgürce açıklayabilmeleri olarak tanımlanan ifade özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10/1. maddesinde, “Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir.” şeklinde düzenlenmiştir.

Düşüncenin açıklanması her hangi bir yolla gerçekleştirilebilir. İfade, söz, yazı, resim, bedensel bir hareket, suskun kalma, oyun, sinema şeklinde olabilir. Ancak hangi şekilde yapılırsa yapılsın demokratik toplumlarda ifade özgürlüğü özel bir öneme sahiptir. Hemen belirtelim ki, Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinin birinci fıkraları, ifade özgürlüğüne içerik bakımından da bir sınırlama getirmemiştir. Başka bir deyişle hem gerçek hem de tüzel kişiler için geçerli olan ifade özgürlüğü siyasi, sanatsal, akademik veya ticari düşünce ve kanaat açıklamaları gibi her türlü ifadeyi kapsamına almaktadır. Açıklanan ve yayılan bir düşüncenin, içeriğinden hareketle kişiler ve toplum açısından “değerli-değersiz” veya “yararlı-yararsız” biçiminde ayrıştırılması sübjektif unsurlar ihtiva eder. Bu değerlendirmelerden hareketle ifade özgürlüğünün alanının belirlenmeye çalışılması bu özgürlüğün keyfi biçimde sınırlandırılması sonucunu doğurabilecektir. İfade özgürlüğü, başkaları açısından “değerli” veya “yararsız” görülen düşüncelerin açıklanması ve yayılması özgürlüğünü de içermektedir.¹

İfade özgürlüğüne yönelik bu yaklaşım Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Handyside kararında, “İfade özgürlüğü, demokratik toplumun vazgeçilmez temel taşlarından birini, bu toplumun ilerlemesinin ve her insanın gelişmesinin temel şartlarından birini oluşturur. İkinci fıkra hükmü saklı kalmak kaydıyla ifade özgürlüğü, sadece hoş giden ya da insanları incitmeyen veya önemsenmeyen ‘bilgi’ ve düşünceler için değil, aynı zamanda devleti veya toplumun herhangi bir kesimini inciten, şok eden veya rahatsız eden bilgi ve düşünceler için de geçerlidir. Demokratik toplumun olmazsa olmaz koşullarını oluşturan, çoğulculuk, hoşgörü ve açık görüşlülük bunu gerektirir”² şeklinde ortaya konulmuştur. Handyside Kararının aktarılan kısmının birinci cümlesinde ifade özgürlüğünün önemi faydacı bir yaklaşımla ortaya konulmaktadır. Ancak Demokratik bir toplum olmanın başlıca şartlarından birisini oluşturan ifade özgürlüğü, günümüzde, bir çok faydasından öte, insanlık onurunun bir gereği olarak kabul edilmektedir. Böylece ifade özgürlüğü sadece başka özgürlüklerin

¹ Anayasa Mahkemesi 04.06.2015 Tarihli 2014/12151 sayılı Bekir Coşkun kararı

² *Handyside-Birleşik Krallık*, 1976.

gerçekleştirilmesinin aracı değil, kendisi başlı başına bir gerçekleştirilmesi gereken bir değer olarak görülmektedir.³

Bu sebeple özgürlükçü demokrasilerde, geniş bir çerçevede düşünceyi açıklama özgürlüğü korunmakta ve ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmek suretiyle özgürlüğün sağladığı haklardan en geniş şekilde yararlandırılmaktadır.

Bununla birlikte iftira, galiz küfür, eleştirel bir niteliği bulunmayan şeref ve saygınlığı zedeleyici beyanlar, müstehcen içerikli yazı, resim ve açıklamalar, savaş kışkırtıcılığı, nefret söylemi, ayrımcılık, düşmanlık ve şiddet çıkarmaya yönelik ifadeler ise ifade özgürlüğü bağlamında hukuki koruma görmemekte, suç sayılmak suretiyle cezai yaptırımlara bağlanmaktadır. Bu konuda Avrupa Konseyi'ne üye olan ülkelerin mevzuatları büyük ölçüde uyumluluk göstermektedir.

II. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN SINIRLANDIRILMASI

Her hakkın sınırı olduğu gibi ifade özgürlüğünün de elbette sınırlarının olması olağan bir durumdur. AİHS'nin 10/2. maddesinde ifade özgürlüğünün sınırları belirtilmiştir. Buna göre, *"Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir."*

İfade özgürlüğünün kural sınırlamaların istisna olması ilkesi temelinde sınırlandırmaların keyfi bir şekilde yapılması mümkün değildir. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında TC Anayasa'sının 13. maddesinde belirtilen ölçütler göz önüne alınmak zorundadır. Bu sebeple ifade özgürlüğüne getirilen sınırlandırmaların denetiminin Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçütler çerçevesinde ve Anayasa'nın 26. ve 28. maddeleri kapsamında yapılması zorunludur. Burada önemli olan husus kısıtlama nedeni ile asıl hakkın zarara uğramaması ve kısıtlamaların başkalarının haklarının ve bazı kamusal mülahazaların korunması için gerekli olandan fazla olmamasıdır.⁴

³ Aslan Zühtü, ABD Yüksek Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü, <http://www.libertedownload.com/ldt/ifade-hurriyeti/abd-yuksek-mahkemesi-kararlarinda-ifade-ozgurlugu.pdf>

⁴ Benedik, Wolfgang, İnsan Haklarını Anlamak, (Çeviri Mehveş Bingöllü Kılıcı) Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, 2014 s. 411

AİHS'nin 10. maddesinde belirtilen sınırlandırma kıstasları TC Anayasası'nın düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyeti için öngördüğü sınırlama sebepleri ile büyük ölçüde uyumluluk göstermektedir.⁵

AİHM'si ifade özgürlüğü'nün sınırlandırılması konusunda oldukça hassas davranmaktadır. Bu konuda yapılan sınırlandırmaların sözleşmenin ihlali sayılmaması için bazı şartlar öngörülmüştür. Gerek Anayasa Mahkemesi tarafından gerekse AİHM tarafından bu şartların yerine getirilip getirilmediği noktasında oldukça sıkı bir denetim uygulanmaktadır.

Tüm düzeydeki mahkemelerin uygulamalarına esas almaları beklenen bu şartlar üç başlık altında toplanmaktadır:

Kanunilik, İfade özgürlüğü'nün sınırlandırılmasının kanuna dayanması gerekmektedir. Bunun temel amacı keyfiliğe karşı hukuk güvencesinin sağlanmasıdır.

Meşru amaç, Hak ve özgürlüklerin sınırlandırılabilmesi için Anayasada hak veya özgürlüğü'nün düzenlendiği ilgili maddede sayılmış olan kamu düzeni, genel sağlık, milli güvenlik gibi sebeplerden en az birisine dayalı olarak sınırlandırmanın yapılması gerekmektedir. Aksi takdirde müdahale Anayasaya aykırı olacaktır.⁶

Demokratik toplum düzeni, temel hak ve özgürlükler, istisnai olarak ve ancak özüne dokunmamak şartıyla demokratik toplum düzeninin devamı için ancak kanunla sınırlandırılabilir.⁷

İfade özgürlüğü'nün sınırlandırılmasına yönelik yapılan bir düzenleme ya da uygulamanın hukuki kabul edilebilmesi için bu üç şartı taşıması zorunludur. Mahkemelerin bu üç kritere göre yaptıkları değerlendirmeye uygulamada kısaca üçlü test denilmektedir. Üçlü testin ilk aşaması yapılan işlemin kanunilik açısından değerlendirilmesidir. Başka bir deyimle yapılan işlem kanuni değil ise diğer ölçütlerin değerlendirilmesine gerek bulunmamaktadır.

III. KANUNİLİK İLKESİ

İfade özgürlüğü hakkının, hukukun üstünlüğü ile yakın bir ilişkisi bulunmaktadır.⁸ İfade özgürlüğü'nün sınırlandırılmasının hukuki olması gerekmektedir. Burada hukukilikten kasıt sınırlandırmanın kanunla öngörülmesidir. İdari bir kararla ifade özgürlüğü'nün kısıtlanması mümkün değildir.⁹

⁵ Özbey Özcan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Başvuru Yöntemleri, 2. Bası Ankara, 2008, s. 346.

⁶ İnceoğlu Sibel, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, 2013, Şen Matbaa. Ankara s. 29
⁷ AYM Kararı 24.09.2008 Tarihli E. 2006/142, K. 2008/148.

⁸ Verpeaux Michel, Freedom of Expression in Constitutional, Council Of Europe, 2010, Strasbourg s.51

⁹ Benedik, s. 412

Hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlandırılması ölçütü anayasa hukukunda önemli bir yere sahiptir. Hak ya da özgürlüğe bir müdahale söz konusu olduğunda öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün, yani müdahalenin hukuki bir temelini mevcut olup olmadığıdır.¹⁰ Bu sebeple, Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin kanunilik ilkesinin gerektirdiği nitelikleri taşıyan bir kanunla öngörülmesi gerekmektedir. Kanunilik unsuruna sahip olmayan bir müdahalenin, öze dokunmama, demokratik toplum düzeninde gereklilik ve ölçülülük gibi diğer güvencelere uygun olup olmadığı incelenmeden, bir anayasal hakkı veya özgürlüğü ihlal ettiği sonucuna ulaşılabacaktır.¹¹

Kanunilik ilkesinin maddi bir içeriğinin de bulunması gerekmektedir. Kanunla sınırlandırmanın kriteri, sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini sağlamaktadır. Böylece uygulayıcıların keyfi davranışlarının önüne geçilmekte ve hukuk güvencesi sağlanmaktadır.¹² Kanunla sınırlandırma ölçütünü şekli açıdan yorumlamamak gerekmektedir. AİHM'nin, yazılı bir hukuk sistemine sahip olmayan İngiltere hakkındaki bir kararında bu durum açıkça ifade edilmiştir. Anılan karara göre, *"ilk olarak kanun erişilebilir olmalıdır: vatandaşlar belirli şartlar altında hangi kuralların uygulanacağı konusunda yeterli bilgilere sahip olabilmelidir. İkinci olarak, vatandaşların davranışlarını düzenlemede belirli bir kesinliğe sahip olmayan kural kanun sayılamaz. Vatandaş makul şartlar altında bir öngörüye sahip olabilmelidir."*¹³ Kısacası hukuki dayanağın, keyfilığe neden olmayacak açıklıkta olması gerekmektedir.¹⁴ İfade özgürlüğünün sınırlandırılmasında keyfilik engellenmesi için bağımsız yargısal denetim oldukça önemlidir. Hukuk sistemi keyfi sınırlandırma tedbirlerine karşı bağımsız mahkemeler veya bağımsız idari otoriteler eliyle etkili bir kontrol mekanizması oluşturmalıdır.¹⁵

Bir konunun kanunla belirlenmiş olması, kanunun öngörülebilirliği ve ulaşılabilirliği ile doğrudan ilgilidir.¹⁶ Vatandaşın kendisi hakkında uygulanan hukuk kurallarının neler olduğunu bilmesi önem arz etmektedir. Öngörülebilirlik ise, kuralların vatandaşların davranışlarını düzenlemesine imkan tanıyacak ölçüde açık bir şekilde belirtilmesidir. Böylece insanlar yaptıkları veya yapmadıkları eylemler karşılığında ne ile karşılaşacaklarını öngörebileceklerdir.¹⁷

¹⁰ Anayasa Mahkemesi (B.No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36).

¹¹ Anayasa Mahkemesi (B. No: 2014/4705, 29/05/2014)

¹² İnceoğlu s.29.

¹³ AİHM, 02.08.1984 tarihli 8691/79 sayılı kararı 66 nolu paragraf.

¹⁴ İnceoğlu s.30.

¹⁵ Buffa Francesco, Expression In The Internet Society, Vicalvi, 2016, s.12

¹⁶ Özbey Özcan, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında İfade Özgürlüğü Kısıtlamaları, AÜHFD, 62 (1) 2013: 93-146, .s.102

¹⁷ Bıçak Vahit, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü, s. 272.

AİHM, içtihat yolu ile oluşan hukukun da öngörülebilirlik şartını taşıdığını belirtmiştir. AİHM Türkiye'de Üniversitelerde başörtüsü konusunda yasaklayıcı açık bir düzenleme olmadığı halde bu konudaki Anayasa Mahkemesi ve Danıştay kararını yasal dayanak olarak görmüştür.¹⁸ Böylece kanun ifadesine AİHM'nce şekli bir anlamdan öte içeriksel bir anlam yüklediği anlaşılmaktadır. İfade özgürlüğü konusunda yapılan düzenlemeler, AİHS'nin standartlarına ve AİHM'nin yerleşik içtihatlarına uygun olmalıdır. Öte yandan iletişim kurma, görüş açıklama, bilgi edinme haklarına yapılacak herhangi bir müdahale anlaşılır, belirli, şeffaf ve erişilebilir kurallara bağlı olmalıdır. İfade özgürlüğü'nün önemi dikkate alındığında, bu sınırlandırıcı kuralların, kolayca ve hızlı bir şekilde değiştirilemeyen yazılı hukuk kuralları olması gerekmektedir.¹⁹

IV. AVRUPA KOMİSYONU VE BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ ŞİRKETLERİNİN YASADIŞI ÇEVİRİMİÇİ NEFRET SÖYLEMİ HAKKINDAKİ DAVRANIŞ KODLARI²⁰

Avrupa Komisyonu ve bazı bilişim teknolojisi şirketleri 31 Mayıs 2016 tarihinde birlikte oluşturdukları yasadışı çevrimiçi nefret söylemi hakkında davranış kodlarını açıklamışlardır. Avrupa Birliği Komisyonu'nun Facebook, Twitter, Youtube ve Microsoft şirketleri ile birlikte kabul ettiği bu davranış kodları Avrupa'da yasadışı çevrimiçi nefret söyleminin yayılması ile mücadele amacıyla bazı taahhütler içermektedir.²¹ Kararda *"Bilişim teknolojileri şirketleri, çevrimiçi platformlarda çevrimiçi yasa dışı nefret söyleminin yayılmasının engellenmesi çabasında Avrupa Komisyonu'nu ve Avrupa Birliği'ni destekliyor. Onlar diğer platformlar ve sosyal medya şirketleri ile birlikte kolektif bir sorumluluğu paylaşıyor ve çevrimiçi dünyada ifade özgürlüğü'nün yaşatılması ve geliştirilmesinin onurunu taşıyorlar. Komisyon ve bilişim teknolojisi şirketlerinin hedefi sadece yasadışı nefret suçlarının yayılarak kişiler ve toplumun olumsuz etkilenmesi değil; bunların ifade özgürlüğü ve toplumdaki hoşgörü ve ayrımcılık yapmamaya da zarar vermesini engellemektir. Bu söylemler, çevrimiçi platformda demokratik bir söylem üzerinde soğutma*

¹⁸ AİHM Leyla Şahin v. Türkiye (Büyük Daire, Başvuru No: 44774/98, 10.11.2005,

¹⁹ Hammarberg Thomas, Avrupa'da Medya Özgürlüğü ve İnsan Hakları, Avrupa Konseyi Yayını, 2012, Ankara, s.49.

²⁰ Avrupa Komisyonu'nun 31 Mayıs 2016 Tarihli Çerçeve Kararı http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1937_en.htm 20.09.2016

²¹ Avrupa Komisyonu'nun kabul ettiği 31 Mayıs 2016 Tarihli Çerçeve Kararı "Bu davranış kodunun imzalanmasıyla çevrim içi alanda yasadışı nefret söylemi ile mücadelede çaba sarf etmeye devam etmek taahhüt edilmektedir. Bu yasadışı nefret söylemi içeriklerinin 24 saatten daha az sürede gerekli görülürse kaldırılması veya erişime engellenmesi için iç süreçlerin geliştirilmesinin sürdürülmesi ve personelin eğitimini içermektedir. Bilişim teknolojisi şirketleri nefret ve şiddeti tahrik eden içerikleri bildirmede yardımcı olacak sivil toplum kuruluşları ile olan ilişkilerini güçlendirecektir."

*etkisi yapar.*²² Denilmek sureti ile bu kararın ifade özgürlüğünü koruma amacı da bulunduğu belirtilmiştir.

Mutabakat metni niteliği taşıyan 31 Mayıs 2016 tarihli çerçeve kararında yer alan Avrupa Birliği Adalet, Tüketici ve Cinsel Eşitlik Komiseri Vera Jourova'nın beyanında "son terör saldırıları çevrimiçi alanda yasadışı nefret söylemi ile derhal mücadele edilmesi konusunda bir uyarıdır. Maalesef, sosyal medya terörist grupların insanları radikalleştirmekte ve ırkçıların şiddeti ve nefreti yaymak için kullandıkları araçlardan birisi haline gelmiştir. Bu anlaşma, internetin demokratik ve özgür ifadenin var olduğu hukuka saygı ve Avrupa değerlerinin bulunduğu bir yer olmasını temin etmek adına önemli bir adımdır. Ben, dünya çapındaki bilişim teknolojisi şirketleri nefret söylemi tespit etmesi durumunda bunları kaldırmak amacıyla 24 saatten daha kısa bir süre içerisinde geçerli bildirimlerin büyük çoğunluğunu inceleyerek böyle içeriklerin gerekmesi durumunda erişime engellenmesi ve kaldırılmasının taahhüt etmelerinden memnunum" denilmek sureti ile ifade özgürlüğünün sınırlandırılması konusunda bilişim teknolojisi şirketlerine verilen önemli inisiyatif ve yükümlülükler vurgu yapılmıştır. 31 Mayıs 2016 tarihli davranış kodunun imzalanmasıyla bilişim teknolojisi şirketleri çevrim içi alanda yasadışı nefret söylemi ile mücadelede çaba sarf etmeye devam etmeyi taahhüt etmektedirler. Söz konusu taahhüt yasadışı nefret söylemi içeriklerinin 24 saatten daha az sürede gerekli görülürse kaldırılması veya erişime engellenmesi için iç süreçlerin geliştirilmesinin sürdürülmesi ve personelin eğitimini de içermektedir. Ayrıca çerçeve kararına göre bilişim teknolojisi şirketlerinin nefret ve şiddeti tahrik eden içerikleri bildirmede yardımcı olacak sivil toplum kuruluşları ile olan ilişkilerini güçlendirmesi beklenmektedir. Avrupa Komisyonu ve bazı bilişim teknolojisi şirketlerinin 31 Mayıs 2016 tarihli çerçeve kararı uyarınca;

"- Bilişim teknolojisi şirketleri bildirim şartlarının oluşturulması ve nefret davranışı ve şiddetin teşvikinin zayıflatılmasını teşvik etmede uzmanlarla ve özellikle sivil toplum kuruluşları ile belirli paydaşlarla bireysel şirketlerdeki Kurallar ve Topluluk Rehberi ve raporlama ve bildirim süreçleri üzerindeki kurallarla birlikte açık bilgiyi destekler. Bilişim teknolojisi şirketleri böyle ortaklıkların coğrafi olarak yayılmasını genişleterek sivil toplum kuruluşları ile olan ortaklığın güçlendirilmesini destekler. Elverişli olduğu ölçüde destek sağlar eşdeğer veya güvenilir bir bildirimci rolünü yerine getirmelerinde sivil toplum kuruluşu ortaklarını destekler ve eğitir. Güvenilirlik ve bağımsızlıklarını sürdürme ihtiyaçlarına saygı duyar.

²² Avrupa Komisyonu'nun 31 Mayıs 2016 Tarihli Çerçeve Kararı

Bilişim teknolojisi şirketleri sivil toplum kuruluşları paydaşları ve yüksek kalitede bildirimlerin temininde tüm üye ülkelere yardım edecek olan raporörlerin ađ temsilcilerine erişimin sağlanmasında Avrupa Komisyonu ve üye devletlerin desteğine ihtiyacı vardır. Bilişim teknolojisi şirketleri WEB sitelerinde güvenilir raporörler hakkında bilgi verirler.” Şeklinde düzenleme yapılmıştır. Sivil toplum kuruluşları ile yakın işbirliğini öngören bu düzenlemelere rağmen anılan mutabakata yönelik en ciddi eleştiriler Acces Now, Article 19, CDT ve EDRI gibi etkili sivil toplum kuruluşlarından gelmiştir.

V. 31 MAYIS 2016 TARİHLİ ÇERÇEVE KARARININ KANUNİLİK İLKESİ YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Öngörülebilirlik, kanunilik ilkesinin en önemli unsurlarından birisidir. Herhangi bir yaptırımın öngörülebilir olması, eylemin objektif bir değerlendirmeye tabi tutulması ile yakından ilgilidir. Bunun tersi ise keyfilikten başka bir şey değildir. 31.05.2016 tarihli çerçeve kararı ile bilişim teknolojisi şirketlerine, onların kendi düşünce ve yayın ilkeleri doğrultusunda ifade özgürlüğünü kısıtlama imkanı bahşedilmiştir. He ne kadar Avrupa Komisyonu ve bazı bilişim teknolojileri şirketlerinin aldıkları 31 Mayıs 2016 tarihli kararları ile temel amaçlarından birisinin de ifade özgürlüğü üzerinde soğutucu etki yapılmasının önlenmesi olarak belirtilmiş ise de, anılan karar bazı basın organları ve sivil toplum kuruluşlarının şiddetli eleştirilerine neden olmuştur. Bu eleştirilerin odak noktasının 31 Mayıs 2016 tarihli karar ile internet alanında faaliyet gösteren bilişim teknolojisi şirketlerine bazı inisiyatifler ve yükümlülükler vermesi olduğu görülmektedir.²³

Avrupa Komisyonu ve bazı bilişim teknolojisi şirketinin 31 Mayıs 2016 tarihli çerçeve kararına karşı, uluslar arası alanda ifade özgürlüğü konusunda etkin olarak faaliyette bulunan EDRI, Access Now, Article 19 ve CDT gibi bazı sivil toplum kuruluşları tarafından bazı raporlar ve bildirimler yayınlanmıştır. Çerçeve kararının şeffaflıktan uzak bir şekilde oluşturulduğunu ifade eden²⁴

²³ Avrupa Komisyonu ve Bazı Bilişim Teknolojisi Şirketini 31 Mayıs 2016 Tarihli Mutabakatı “Ulusal mevzuatların çevrim dışı alanda olduğu kadar çevrim içi alanda da yasadışı nefret söyleminin yayılmasını önlemek amacıyla, üye ülkeler tarafından tam olarak uygulanan ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadele hakkındaki konsey çerçeve kararı ile uyumlu olması temin edilmelidir. Nefret söylemi üzerinde cezai konularda etkili bir başvuru kurulması nefret söylemi suçlularının bireysel faillerine karşı güçlü bir ceza yaptırımını sistemi oluşturulmasına bağlıdır. Yasadışı nefret söyleminin oluşturulması ile mücadelede aksiyonları içermesi gereken bu çalışmada çevrimiçi araçları ve sosyal medya platformları geçerli bir bildirim alındısı üzerine ve uygun bir zaman çerçevesinde derhal gözden geçirilmelidir.”

²⁴ <https://www.article19.org/data/files/medialibrary/38430/EU-Code-of-conduct-analysis-FINAL.pdf>, Erişim tarihi 08.09.2016, s. 16

EDRİ ve Access Now adlı sivil toplum kuruluşları 3 Haziran 2016 tarihinde internet adreslerinde ortak bir bildiri yayınlamışlardır.²⁵ Bu bildiri'nin Türkçe çevirisi "*Nefret Suçları Hakkında Davranış Kodları 31 Mayıs tarihinde Avrupa Komisyonu Facebook, Youtube, (Google), Twitter ve Microsoft ile birlikte nefret suçlarıyla mücadele konusunda bir davranış kodu kabul etti.*

Biz bu davranış kodunun nefret söylemi hakkındaki kanunun uygulanmasına zarar vereceğine ve temel hakları baltalayacağına inanıyoruz. Access Now ve EDRİ olarak, ortak basın duyurumuzda bu yüzden internet forumunu terk etme kararımızı duyuruyoruz. Bu blog yazısında değerlendirmemizi açıklıyoruz. Kalite, etkililik, öngörülebilirlik ve mevzuatın değerlendirme süreçleri farklı ve önemli bir konu olup bu hususa yazımızda değinmeyeceğiz.

Avrupa Komisyonu'nun perspektifinden davranış kodlarının kabul edilmesi kapsamında, nefret söylemi içeren mesajlar derhal silinecek. Nefret söylemi Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı hakkındaki 2008 tarihli Çerçeve Kararında tanımlanmıştır. AB üye ülkeleri kasıtlı olarak halkın ırk, renk, köken, veya ulusal veya etnik geçmişine göre belirlenen bir grubun üyeleri veya gruba karşı tahrik edilmesini suç olarak düzenlemeyi garanti altına almalıdır.

Böylece, "gönüllü" davranış kodları altında yasa dışı çevrimiçi materyal ne olacak?

İlk olarak, kod, şirketlere çevrim içi yasa dışı nefret söyleminin yayılmasını önlemek konusunda öncü bir rol vermektedir. Burada Avrupa Komisyonu veya AB üye ülkelerinin öncülük etme ayrıcalığı olmadığı görülüyor.

Hukukun üstünlüğünün geçerli olduğu bir toplumda, özel şirketler kanun icra etmede öncü rol almamalıdır, onlarınki yalnızca destekleyici olmalı – aksi takdirde bu iletişimimize keyfi bir sansüre yol açar.

İkinci olarak, şirketler "şiddet ve nefret davranışının" teşvikinin reklam edilmesinin yasaklanmasını kabul eder. Buna ek olarak genellikle çok geniş, öngörülemez ve belirsiz yasaklar onların topluluk standartları olur. Örneğin Facebook "parçalanmış kol ve bacaklar" görüntüsüne müsaade eder. Ama bebek emzirme fotoğrafına izin vermez. Önemli bir not Kod burada yasa dışı bir aktivite düzenlemez.

Bu durum bir probleme neden olabilir çünkü iç hukuk kuralları yasal zorunluluklar ile karıştırılabilir. Onlar arasında açık bir ayırım olmaması yanında, yasa dışı olmak belirsiz olur. Meşru söylem nedir? Meşru olmayan söylem nedir?

²⁵ Joe McNamee tarafından hazırlanan 03 Haziran 2016 tarihli bildiri sivil toplum kuruluşları olan Access Now ile EDRİ tarafından kabul edilerek internet adreslerinde yayımlanmıştır. 07.09.2016

Üçüncüsü, şirketler “geçerli bir kaldır komutu”(yasa dışı bir suçlama değildir) aldıkları zaman onu hukuk yönünden değil kendi hizmet şartlarına göre değerlendireceklerdir. Ancak bir bildirim olması durumunda ulusal hukuk yönünden bakılacaktır. Uygulamada yasa dışı aktivite hizmet şartları ile yasaklanacak, hukuk yönünden bir değerlendirme yapılmasına gerek olmayacaktır.

Bu yüzden “nefret söyleminin” topluluk rehberi temelinde silineceği hususu problemlidir. Şirketler ceza hukuku veya özel hukuk yönünden sakıncalı olarak kabul edilen bir şeyin delilini elinde bulundurmayacaktır. Bu da demektir ki üye ülkelerin kuruluşlarına hiçbir şey gönderilmeyecek. Sonuçta, bu da özel hukuk ya da ceza hukuku yönünden yasa dışı yazı yazan kişi cezalandırılmak konusunda kaygı taşımayacak ve bunu işlemeye devam edecek.

Öte yandan, davranış kodları sivil toplum örgütlerini hizmet şartlarını ihlal eden içerikleri bildirmeye teşvik edecektir. Yine sivil toplum kuruluşları ile sözleşmeyi imzalayan bu dört şirket, hukuk ihlallerini bildirme konusunda bir eğitime sahip değildir.

Bu büyük ölçüde şirketlerin hizmet şartlarına güven temeli üzerinde durmaktadır (bakınız örneğin Europol'ün bilişim teknolojisi şirketleri ile çalışmalarına).

Davranış kodunda, bizim demokratik toplumumuzda hakim temel rolü hakkında tek yönlü bir tekrar yoktur. Kamu kuruluşlarının kanunu icra etmeleri hakkında bir tekrar yoktur. Her birinde önemli olan nokta, ondan değil, hukuktan söz edilmelidir.

Sonuç olarak, Avrupa Birliği insan hakları prensipleri üzerinde kurulmuştur. Sınırlandırmalar kanun tarafından yapılmalıdır. Bu konuda özel şirketlere öncü rol verilmesi ciddi sosyal problemlere yol açabilir. Hukuk yerine hizmet şartlarının keyfi uygulamaları yasa dışı nefret söylemine karşı sağlam bir cevap olmayacaktır. Ters tepecek etkiler riskini göz ardı etmek umursamazlıktır. Aynı zamanda bu kodun belirttiği problemler çözülüyor aksine o temel hakları baltalamaktadır.” şeklindedir.

Yayımlanan bildirimde temel olarak kanunilik ilkesi üzerinde önemle durulduğu görölmektedir. Gerçekten alınan kararın kanunilik ilkesi ile onun bir unsuru olan öngörülebilirlik ilkesini açıkça ihlal ettiği görölmektedir. Bazı yazarlar bu durumda Avrupa Komisyonu'nun açıkça ifade özgürlüğü'nün kısıtlanması konusunda temsilci atadığını ve bunun da melez bir duruma sebep olduğunu belirtmişlerdir.²⁶ Kısıtlayıcı yasal düzenlemeler bağımsız bir

²⁶ Aleksandra Kuczerawy, <https://www.law.kuleuven.be/citip/blog/the-code-of-conduct-on-online-hate-speech-an-example-of-state-interference-by-proxy/> Erişim Tarihi 07.09.2016

organ tarafından keyfi ve ayrımcı olmayan bir usulle uygulanmak zorundadır ve bu düzenlemelerin kötüye kullanılmasına karşı uygun çözüm yolları oluşturulmalıdır.²⁷

Her şirketin yayın ilkelerinin ve hassasiyet gösterdiği hususların birbirinden farklı olması ifade özgürlüğünün kullanılmasında öngörülebilirlik ilkesini ciddi bir şekilde tehdit etmektedir. Bu alanda objektif standartların ise oluşturulup ilgili şirketlere benimsetilmesi ise başlı başına açılması güç bir engeldir. Kaldı ki Acrupa Birliği Adalet Divanı'nın bazı kararlarında da vurgulandığı gibi Avrupa Birliği ülkelerinin dahi bu konuda ortak standartlarının bulunduğunu söylemek zordur.²⁸

Kabul edilen çerçeve kararının neden olduğun belirsizliğin ifade özgürlüğüne yapılacak olan müdahalenin sınırı aşma tehlikesini de artırdığı bir gerçektir. Bu bakımdan müdahale yargı denetimiyle kontrol altına alına bile sınırların aşılması ile ifade ve basın özgürlüğünün demokratik bir toplumda olması gerektiğinden daha fazla sınırlanması riski varlığını sürdürmektedir.²⁹ Öte yandan bazı ülkelerde özel sektör tarafından ifade özgürlüğüne getirilen sınırlandırmalar yargı denetimine tabi bulunmamaktadır. Bu ülkelerde ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiği iddiası ile hukuki bir talepte bulunulabilmesi için yapılan müdahalenin kamu otoriteleri tarafından yapılmış olması gerekmektedir.³⁰ Bu durum ise özel sektör şirketlerinin ifade özgürlüğüne yaptıkları müdahalelere karşı bireyleri başlı başına savunmasız bir hale sokmaktadır.

“Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilen davranış kodu melez bir durum oluşturmaktadır. Sert bir söylemle doğrudan AB Komisyonuna isnat edilemeyen bir Kodun uygulanması sonucu ifade özgürlüğüne bir müdahale söz konusudur (Bilişim teknolojisi şirketleri tarafından yönetilecek sınırlamalar gibi). Yine de AB Komisyonu'nun rolü bir kolaylaştırıcı olmanın ötesindedir. Bireylerin ifade özgürlüğünü sınırlandırma işinin özel şirketlere verilmesi ile AB Komisyonu öncü bir rol almaktadır. Bu bir taşeron yolu ile devlet müdahalesidir.”

²⁷ La Rue F., Report of the Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, 69. Paragraf, 16 Mayıs 2011.

²⁸ ABAD C-244/10 ve C-245/10 sayılı Kararı 33. ve 34. paragraf “97/36 sayılı Direktifin giriş kısmında yer alan 15. gerekçenin lafzından, AB Antlaşmasının F (2) maddesinin (şimdiki AB Antlaşmasının 6 (2) maddesi) yayın alma özgürlüğünün ve/veya televizyon yayınlarının durdurulmasını amaçlayan her türlü önlemin yukarıda belirtilen ilkelerle uyumlu olması gerektiği için Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında belirtilen haklara, özgürlüklere ve ilkelere saygı göstereceği sonucu çıkmaktadır. Direktifin uygulandığı alanlarla ilgili kuralları tam olarak uyumlaştırmadığı ancak Avrupa Birliğinden kaynaklanan ve bu birlik içerisinde alınması amaçlanan yayınlara yönelik asgari kuralları ortaya koyduğu hatırlatılmalıdır.”

²⁹ Kemal Şahin, Kitle İletişim Hukukunda Editöryal Denetim Sorunu ve Harici Müdahale, Gazi Üniversitesi Dergisi C. XVII, Y. 2013, sa.3 s.281

³⁰ Fatih Halil Kaplan, Amerika Birleşik Devletleri Hukuk Uygulamasında İfade Özgürlüğü ve Sınırları, TC Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü Yayınlanmamış Karşılaştırmalı Hukuk Araştırma Raporu, 2016 Ankara.

31 Mayıs 2016 tarihli çerçeve kararının, çevrim içi iletişime ilişkin getirdiği yaptırımların yorumlanması ve uygulanmasına yönelik hüküm içermemesi nedeniyle bir üniversite bünyesinde ifade özgürlüğü alanında faaliyet gösteren "Article 19" adlı sivil toplum kuruluşunun hazırladığı raporda da eleştirildiği görölmektedir. Haziran 2016 tarihli sözü geçen raporda ifade özgürlüğünü de içeren temel hakların ne şekilde korunacağı hususunda devletlere bir rehber sunulmadığı belirtilmektedir.³¹ Article 19 tarafından hazırlanan anılan raporda bu durumun ötesinde 31 Mayıs 2016 tarihli çerçeve kararı ile devletlere suç teşkil eden ifadeler dışındaki ifadeleri de sınırlayabilmek konusunda bir esneklik tanındığı ve bu yetkinin de şirketlere verilmesi ile tüm Avrupa'da ifade özgürlüğünü sınırlandırılması hususunda farklı bir yaklaşımın benimsenmesine ve kullanıcılar açısından bunun tam bir hukuki belirsizliğe neden olacağı belirtilmiştir.³² Çerçeve kararına yönelik önemli eleştirilerden bir tanesi de Youtube ve Facebook gibi şirketlerin "güvenilir raportörler" ile çalıştıklarını belirtmelerine rağmen bunların kim olduklarının bildirilmemesi olduğu görölmektedir.³³

Çerçeve kararının bilişim teknolojisi şirketlerine mahkemelerden ve kamu otoritelerinden daha güçlü yetkiler tanıdığı görölmektedir. Hatta karar vermenin ötesinde bunu infaz ve icra etme işinin de ilgili şirketlere verildiği anlaşılmaktadır.³⁴ "Article 19" adlı sivil toplum kuruluşunun söz konusu çerçeve kararına ilişkin toplam 19 sayfalık raporunun sonuç kısmında, kodun bağlayıcı olmamakla beraber özel şirketlerin daha çok sansür uygulamasına yol açacağı ve böylece ifade özgürlüğü üzerinde soğutucu etki yapacağı belirtilmiştir. Bu konuda bir rehberin bulunmamasının ifade özgürlüğünü daha da kısıtlayacağı vurgulanmıştır. Bu sebeple anılan raporda çerçeve kararının yeniden gözden geçirilmesi istenilmiştir.³⁵ Öyle ki, ifade özgürlüğünü sınırlandıran kararı veren bir mahkeme olsa idi, onun dahi bağımsız olması, kararının gerekçeli olması ve verilen bu kararın da denetime tabi olması beklenecekti.³⁶ Çerçeve kararı ile bu yetki bir internet şirketine verildiğinden elbette bu şartların hiçbirisinin aranması imkanı kalmamaktadır.

³¹ <https://www.article19.org/data/files/medialibrary/38430/EU-Code-of-conduct-analysis-FINAL.pdf>, Erişim tarihi 08.09.2016, s. 12

³² <https://www.article19.org/data/files/medialibrary/38430/EU-Code-of-conduct-analysis-FINAL.pdf>, Erişim tarihi 08.09.2016, s. 13

³³ <https://www.article19.org/data/files/medialibrary/38430/EU-Code-of-conduct-analysis-FINAL.pdf>, Erişim tarihi 08.09.2016, s. 14

³⁴ <https://www.article19.org/data/files/medialibrary/38430/EU-Code-of-conduct-analysis-FINAL.pdf>, Erişim tarihi 08.09.2016, s. 16

³⁵ <https://www.article19.org/data/files/medialibrary/38430/EU-Code-of-conduct-analysis-FINAL.pdf>, Erişim tarihi 08.09.2016, s. 18

³⁶ Hammarberg, s. 49.

CDT adlı sivil toplum kuruluşu internet adresinde Avrupa Komisyonuna yönelik yazdığı açık mektubunda³⁷ 31 Mayıs 2016 tarihli çerçeve kararına karşı benzer eleştirilerde bulunmuştur. Sözü geçen 3 Haziran 2016 tarihli bu mektupta tereddütlerle karşılanan hususlar maddeler halinde sıralanmıştır. Bu mektupta öne çıkan soruların Türkçe çevirisi şu şekildedir.

“Bu rejim altında geçerli bildirim için kriter nedir? Kod geçerli bildirimini “kesinliği tam olmayan veya yeteri kadar doğrulanmamış olanlar dışında” şeklinde tanımlar. E- Ticaret Direktifinin Üye ülkeler uygulaması altındaki bildirimlerle bu bildirimler nasıl kıyaslanacak? Bu bildirimler hangi bilgileri içerecek?”

İçeriğin incelenmesinde ve dayanak yapılmasında rehber veya kriter nedir? Bunlar nasıl bilişim teknolojileri şirketleri, sivil toplum kuruluşları ve başkalarının katılımı ile kullanılacak rehberle kıyaslanacak, rehber halkın erişimine açık olacak mı?, Kod sadece yasadışı içeriğe mi odaklanacak? Yoksa sadece bilişim teknolojisi şirketlerinin içerik politikalarının ihlali iddiası ile daha genişletilmiş bir kategoriye yakalamak için kod altında faaliyetler mi yürütecek?”

Etkilenen konuşmacılar için ne gibi çareler vardır? Kod altında ifadeleri sınırlandırılanlar nasıl bilgilendirilecek? Onların buna karşı başvurabilecekleri yasal bir otorite olacak mı? Bilişim teknolojisi şirketleri ne şekilde desteklenecek?”

Üye devletler ve Komisyonun bu kodun uygulanması ile ifadesi sınırlananlar ve ifadeler hakkında onların raporlama planı nedir? Bu raporlama konusunda bilişim teknolojisi şirketlerinin taahhüdü nedir? Muhtemel soruşturmalara ve kaldırılan içeriklere esas teşkil eden bildirimler kaydedilecek mi? Bu konuda farklı hukuki anlayışı olan devletlerde bu kod nasıl uygulanacak?”

İfade özgürlüğü alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ve bilim adamlarının 31 Mayıs 2016 tarihli çerçeve kararına ilişkin tereddütleri ve sorularının oldukça önemli olduğu görülmektedir. Öte yandan internet şirketlerinin sansür ilkelerinin farklı olması yanında terör örgütlerine yönelik tavırlarının da birbirinden çok farklı olduğu görülmektedir. Gerçekten ifade özgürlüğü standartlarının belirlenmesi işini, başlıca amacı ifade özgürlüğünü sağlamak olmayan özel şirketlere bırakmak sorunsuz bir durum değildir.³⁸ Örneğin bazı internet şirketleri DEAŞ terör örgütüne karşı oldukça katı bir tutum sergilerken PYD gibi bazı terör örgütlerinin propaganda içeriklerine karşı oldukça müsamahakar davranabilmektedir. AB Komisyonu tarafından internet şirketlerinin bütün terör örgütlerine karşı aynı mesafede bulunmaları,

³⁷ <https://cdt.org/insight/letter-to-european-commissioner-on-code-of-conduct-for-illegal-hate-speech-online/> 08.09.2016

³⁸ Wolfgang Benedek ve Matthias C. Kettmann, İfade Özgürlüğü ve İnternet, Avrupa Konseyi Yayını, 2013, Ankara, s. 101.

onların propaganda faaliyetlerinin engellenmesi için aynı kriterlerle mücadele edilmesi konusunda çerçeve kararına bir kayıt konulmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum ise ileride daha ciddi sonuçların doğmasına öncülük edecek bir sorundur.

VI. SONUÇ

Avrupa Birliği'nin insan hakları temeli üzerinde kurulduğu belirtilmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi ile Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 19. maddesinde ifade özgürlüğü en temel insan haklarından birisi olarak düzenlenmiştir. Bu sebeple ifade özgürlüğünün asıl sınırlandırmaların ise istisna olduğu her fırsatta vurgulanmakta, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Avrupa Adalet Divanı'nda bu temel esasında kararlar verilmektedir. İstisna olan sınırlandırmaların ise ancak kanunla yapılması mümkündür. AİHM gibi Avrupa Birliği üye ülkelerinin bağımsız mahkemeleri ve diğer kamu otoriteleri de ifade özgürlüğüne getirilen sınırlandırmaların ancak kanunla olması ön şartıyla meşru olabileceğini kabul etmektedir.

İfade özgürlüğünün sınırlandırılmasında kanunilik ilkesi objektifliğin sağlanması ve keyfilikğin önlenmesi amacını taşımaktadır. Ayrıca kanunilik ilkesi ile bireylerin sınırlandırmalar konusunda bir öngörüye sahip olması da sağlanmaktadır. Avrupa Birliği Komisyonu'nun bazı bilişim teknolojisi şirketleri ile birlikte hazırlayarak kabul ettiği 31 Mayıs 2016 tarihli çerçeve kararı kanunilik ilkesini ve özellikle öngörülebilirlik unsurunu ihlal ettiği gerekçesi ile ciddi eleştirilere uğramıştır. Sözü geçen çerçeve kararı terör ve nefret suçları ile mücadele amacı taşımaktadır. Ancak bu konuda özel sektör kuruluşlarına mahkemelerde ve kamu otoritelerinde bulunmayan yetkilerin verilmesi kabul edilebilir bir durum değildir. Terörle ve nefret suçları ile mücadele saiki elbette hukukun temel ilkelerinden ayrılma gerekçesi olarak kabul edilemez.

Şüphesiz her bilişim teknolojisi şirketinin kendi yayın ilkesi ve yayın politikası bulunmaktadır. Bu yayın ilkelerinin Avrupa Birliği Komisyonu ve üye ülkelerin kuralları ile aynı olmasını beklemek mümkün değildir. Bazı sivil toplum kuruluşlarının bildiri ve raporlarında belirtildiği gibi bu konuda bir yetki devri yapılması ya da özel sektör kuruluşlarının bir ajan olarak atanması Avrupa Birliği'nin temel felsefesi açısından anlaşılabilir bir durum değildir. AB Komisyonu'nun 31 Mayıs 2016 tarihli çerçeve kararı ile ifade özgürlüğüne yapılacak müdahalelerin tamamen keyfi bir hal almasına neden olunmuştur. Böylece ifade özgürlüğüne getirilecek sınırlamaların kanuni olması ilkesinin ihlali yanında bu sınırlandırmaların meşru amaç ve demokratik bir toplumda gerekli olması ölçütlerinin de aranması imkanı ortadan kaldırılmış bulunmaktadır.

AB ülkelerinde ifade özgürlüğünün güçlendirilmesi ve keyfi sınırlandırmalardan korunmasının sağlanması için 31 Mayıs 2016 tarihli çerçeve kararının yeniden baştan sona gözden geçirilmesi, gerekirse tümünden iptal edilmesi gerekmektedir. İfade özgürlüğü alanında çalışan bilim adamları ve sivil toplum kuruluşları ile ifadelerinin internet ortamında özgürce yayınlanmasını isteyen ve bu konuda öngörülebilir sınırlandırmaların olmasını bekleyen kişilerin endişe ve tereddütlerinin giderilmesi ancak bu şekilde sağlanabilecektir.

KAYNAKÇA

Article 19 Raporu, <https://www.article19.org/data/files/medialibrary/38430/EU-Code-of-conduct-analysis-FINAL.pdf>, 08.09.2016.

Aslan Zühtü, <http://www.libertedownload.com/ldt/ifade-hurriyeti/abd-yukse-mahkemesi-karalarinda-ifade-ozgurlugu.pdf> 20.09.2016.

Benedik Wolfgang, İnsan Haklarını Anlamak, (Çeviri Mehveş Bingöllü Kılıcı) Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, 2014.

Benedek Wolfgang ve Matthias C. Kettemann, İfade Özgürlüğü ve İnternet, Avrupa Konseyi Yayını, Ankara, 2013.

Bıçak Vahit, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü, <http://www.libertedownload.com/ldt/ifade-hurriyeti/aihm-kararlarinda-ifade-ozgurlugu.pdf> 20.09.2016.

Buffa Francesco, Expression In The Internet Society, Vivalvi, 2016.

CDT'nin Mektubu, <https://cdt.org/insight/letter-to-european-commissioner-on-code-of-conduct-for-illegal-hate-speech-online/> 08.09.2016.

İnceoğlu Sibel, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Şen Matbaa, Ankara, 2013.

Kaplan Fatih Halil, Amerika Birleşik Devletleri Hukuk Uygulamasında İfade Özgürlüğü ve Sınırları, TC Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü Yayınlanmamış Karşılaştırmalı Hukuk Araştırma Raporu, 2016, Ankara.

Kuczerawy Aleksandra, <https://www.law.kuleuven.be/citip/blog/the-code-of-conduct-on-online-hate-speech-an-example-of-state-interference-by-proxy/> 07.09.2016

La Rue F., Report of the Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, 69. Paragraf, 16 Mayıs 2011.

Mcnamee Joe, 3 June 2016 Guide to the Code of Conduct on Hate Speech, <https://edri.org/>, 07.09.2016.

Özbey Özcan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Başvuru Yöntemleri, 2. Bası Ankara, 2008.

Özbey Özcan, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında İfade Özgürlüğü Kısıtlamaları, AÜHFD, 62 (1), Ankara, 2013.

Kemal Şahin, Kitle İletişim Hukukunda Editoryal Denetim Sorunu ve Harici Müdahale, Gazi Üniversitesi Dergisi C. XVII, Y. sa.3, Ankara, 2013.

Thomas Hammarberg, Avrupa'da Medya Özgürlüğü ve İnsan Hakları, Avrupa Konseyi Yayını, Ankara, 2012.

Verpeaux Michel, Freedom of Expression in Constitutional, Council Of Europe, Strasbourg, 2010.